

İlköğretim 6., 7. ve 8. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki “Atatürk” Temalı Metinlerde Kullanılan Niteleme Sıfatlarının Karşılaştırmalı İncelenmesi

Öğr. Gör. Ahsen KARAKAŞ¹

Öz

İlköğretim 6., 7. ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki “Atatürk” teması altında beşer metin olmak üzere toplam on beş metin yer almaktadır. Bu çalışmada söz konusu metinlerde geçen niteleme sıfatları kullanıldıkları adlarla birlikte belirlenmiştir. Belirlenen niteleme sıfatlarının sınıflara göre, ayrı ayrı hangi sıklıklarda kullanıldıkları, nasıl kullanım gelişimleri gösterdikleri, metinlerin edebi metin olmaları bakımından sıfatların gerçek ve mecaz anlam kullanımları belirlenmeye çalışılmıştır. Sıfatlar, adlarla anlatılmaya çalışılan nesnel dünyaya ait unsurların özelliklerini anlatmak için kullanıldıklarından çok önemlidir. Türkçenin niteleme sıfatları, Türkçenin söz varlığı içerisinde önemli bir yer oluşturmaktadır. Türkçe kullanımındaki gelişmişlik bu sözcükleri hem konuşucu ve yazıcı olarak hem de dinleyici ve okuyucu olarak dil edimselliği esnasında en verimli düzeyde kullanmayla doğrudan ilişkilidir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarında kullanılan bu metinlerde yer alan niteleme sıfatlarının kullanımsal özellikleri ilköğretim 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin Türkçe söz varlıkları bakımından gelişimlerine ne ölçüde katkıda buldukları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkçe ders kitapları, Niteleme sıfatları, Türkçenin söz varlığı

---

¹ Altınbaş Üniversitesi MYO Türk Dili Öğr. Gör. Ahsen KARAKAŞ Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bil. Ens., Doktora Öğrencisi, ahsenkarakas@gmail.com

A Comparative Analysis of Qualifying Adjectives Used in Texts with “Atatürk” Theme in Turkish Course Books Studied in 6th, 7th and 8th Grades of Primary Education

Abstrach

In 6th, 7th and 8th grades of primary education Turkish course books, there are a total of fifteen texts under the theme of “Atatürk”, with five texts in each grade. The qualifying adjectives used in the texts in question have been specified together with the nouns they are used with in this study. The usage frequency, the kind of usage they demonstrate, real and metaphorical usage of the specified qualifying adjectives with respect to the texts that are literary texts, has been tried to be determined separately according to the classes. Adjectives are very important due to their usage for explaining the characteristics of elements which belong to the objective world that is tried to be described by nouns. Qualifying adjectives of Turkish language play an important role in Turkish vocabulary. The development in Turkish usage is directly related with using these words in the optimum level both as a speaker and a writer, and as a listener and a reader during the actuality of language. In this study, an attempt was made to assess on what degree did the pragmatic features of qualifying adjectives in these texts, which are used in Turkish course books, contribute to the vocabulary development of the students in the 6th, 7th and 8th grades of primary education.

Keywords: Turkish course books, Qualifying adjectives, Turkish vocabulary

Dil

Dil, duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam yönünden ortak olan öğelerle ve dilin kendisine özgü kuralları yardımıyla dışarıya aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve çok gelişmiş canlı bir varlıktır.

Ünlü düşünür Platon dili, ‘kendi öz düşüncelerini, sesin yardımıyla, özne ve yüklem aracıyla anlaşılabilir duruma getirmek’ şeklinde tanımlamıştır. T. Milewski ise dili bir ‘açığa vurma’, bir ‘açıklama’ olarak ifade eder. Fransız dil bilimci André Martinet, ‘insanın kendi bilgi ve deneyimlerini, bir anlamsal kapsamı ve bir ses karşılığı olan birlikler, ‘monème’ (morfem) lerle, her toplumda bir başka biçimde açıkladığı bir bildirişme aracı (Aksan, 2015: 55) olarak dili tanımlar.

Dil ile bir dilin anlamlı en küçük birlikleri olan kelimeleri kullanarak sınırsız sayıda istek, düşünce ve duygu anlatabilmek mümkündür “bunun yanında o, sanat, bilim, felsefe, din, hukuk, ekonomi, yönetim, kurumsal eğitim ve öğretim alanlarında da duygusal, düşünsel, kurgusal, bilişsel ve bilişimsel üretim, aktarım, paylaşım, pazarlama, aydınlatma, haz alma, eğlendirme, etkileme, eğitme, yönetme, düzenleme, geliştirme ve değiştirme için de kullanılan bir araçtır. (Karpuz, 2013: 991)

Dil-Düşünce İlişkisi

Dil, düşünceleri konuşmada seslerin, yazıda ise harflerin kullanımıyla ortaya çıkarır ve düşünceleri, duyguları başkalarına iletmeye aracılık eder. Düşünen ve sürekli iletişim içerisinde bulunmak zorunda olan tüm sağlıklı bireylerin, dünyayı daha yaşanabilir ve kolay hale getirmesi için dili kullanmaya ihtiyacı vardır. Dil olmadan anlamlı insan ilişkileri kurmak mümkün değildir. İnsanların birbiriyle olan ilişkilerini gerekli kılan durum ise birlikteyken daha güçlü olmalarıdır.

Bedensel becerileri doğadaki birçok canlıya göre daha az gelişmiş olan insan, doğada tek başınayken birçok tehdit altındadır. Ancak giderek büyüyen gruplar halini almaya başlamaları bugünkü egemen duruma gelmelerine temel oluşturmuştur (Huber, 2008). Grupların birlikteyken bedensel olarak güçlü olmalarının yanı sıra yine birlikteyken bireysel farklılıklardan ötürü ortaya çıkan düşünsel zenginliklerinin, egemen olmalarına büyük katkısı olmuştur. Bu durumu ne kadar çok birey o kadar farklı düşünce olarak nitelendirirsek o güçsüz insanların doğadaki tehditlerle nasıl baş ettiklerini ve bugünkü konuma nasıl geldiklerini anlamak daha kolay olacaktır. Bu belirtilen bireysel farklılıklar ile ortaya çıkan düşünce zenginliği bireyler arasındaki aktarımlar sonucu oluşmuştur. Bu aktarım ise dil ile gerçekleşmiştir.

Dili kullanarak iletişimde bulunmak bir ihtiyaç olmasının yanı sıra gerçekleşmesi doğal bir davranıştır. Aksi ancak hastalık durumlarında karşımıza çıkar. Dil eğitiminin amacı da sağlıklı bireylerin düşünce ve iletişim becerilerini geliştirmektir. Söz konusu becerilerin gelişmesi bireyin hem sosyal hayatında hem de okul hayatında başarı elde etmesi için önemlidir (Huber, 2008).

Kelime Hazinesi

Kelimeler bir dilin en küçük anlamlı birlikleridir. Üçok’tan aktaran (Göçer, 2009: 1026) kelimeyi “ağzımızdan çıkan ses kompleksinin zihnimizde kavrama ait mana ile birleşmesinden meydana gelen bir işaret, bir sembol” olarak tanımlar. Kelime hazinesi ise bir kişinin doğumundan ölümüne kadar belleğinde depoladığı, kendini ifade etmek için kullandığı kelimelerin tümüdür. Aynı zamanda kelime hazinesi, kişinin kendi duygu ve düşüncelerini tam ve eksiksiz şekilde ifade edebilme gücü olarak da algılanmalıdır. Bireyin sahip olduğu kelime hazinesinin gelişmişliği ile kendini ifade edebilirliğindeki güç doğru orantılıdır. Kişinin kendi düşüncelerini karşı tarafa aktarabilmesindeki kalitenin temelinde bir dilin yapı taşı olan kelimelerden oluşan tiril tiril bir kelime hazinesi vardır.

Maslow’un kendini gerçekleştirmiş insandan beklediği niteliklerden biri “derin kişiler arası ilişkiler kurabilmesi”dir. Günümüzde kendini gerçekleştirmeye çalışan insanlardan beklenen bu derin ve kaliteli iletişim kurma becerisi ancak donanımlı kelime hazinesine sahip kişiler tarafından gerçekleştirilebilir.

Kelime hazinesi durağan ve sınırı olan bir dizge değildir. Sürekli olarak gelişim göstermelidir. Dil eğitimindeki dört temel beceri olan “dinleme”, “konuşma”, “okuma” ve “yazma”daki gelişmişlik ve başarı da bu gelişen, zengin ve kaliteli kelime hazinesi ile mümkündür (Çeçen, 2007). Kelime hazinesinin etkili ve verimli şekilde gelişmesini sağlayacak ortam da Türkçe dersleridir (Özbay ve Melanlıoğlu 2008).

Ders Kitaplarında Söz Varlığı

“Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2015)” söz varlığı öbeği on dokuz farklı yerde karşımıza çıkmaktadır. “Türkçe Dersinin Genel Amaçları”nın 4. maddesinde yer alan “Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarını; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerini sağlamak” ve “Öğrenme Alanlarında Sözlü İletişim” başlığı altında yer alan “... öğrencilerin, Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır.” maddeleri kelime hazinesinin, dil öğretiminin yanı sıra hayatı kolaylaştırmak için de ne derecede önem taşıdığını göstermektedir. Huber’in aktardığı gibi “Çok kavram bilmek,

dünyaya daha ayrımlı bakabilmeye, ayrımlar yaparak düşünmeye, soyutlama yapabilmeye ve düşünülenleri ayrımlar yaparak dile getirmeye yol açar. (2018: 271).”

Kelime Türleri

Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, kelime türlerinin çeşitliliği açısından zengin olması gerekir. Her bir türün kullanım sıklığının da tatmin edici düzeyde olması beklenir. Bu, öğrencilerin dili kullanımındaki esnekliği açısından önemlidir. Her yeni gelen yılla birlikte çocuğun bilgiyi işleme yeteneğinin arttığını söyleyen İnanç (2013), metinlerdeki sözcük türleri örneklerinin hedef kitle yaşıyla paralel bir artış göstermesi gerektiğini bize hatırlatır. Farklı örnekler üzerinde pekiştirilen türler, öğrencilerin belleğindeki kelimeleri kullanımsal açıdan esnek kılmaktadır.

Sıfat

Sıfat, adların ya da diğer sıfatların özelliklerini çok yönlü olarak tanımlayan, niteleyen ya da belirten sözcük türüdür. “Sıfatlar Türkçenin söz varlığı içinde oldukça geniş bir yer tutmakta, çok çeşitli kullanım özellikleri göstermektedir” (Yılmaz, 2004: 33). Konuşma ve yazma gibi anlatıma dayalı verici becerilerin, dinleme ve okuma gibi anlamaya dayalı alıcı becerilerin net ve eksiksiz gerçekleşmesi için kişinin sıfatlara ilişkin bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekir.

Anlamanın veya anlatmanın amacına net bir şekilde ulaşması için kişilerin ortak bir dil kullanması, ortak dil bilgisi kurallarını bilmesi ve işlevsel olarak bu kuralları kullanabilmesi gibi bazı ön koşulları yerine getirmesi gerekir. Aksi takdirde bu iletişim amacına ulaşmamış olur. İletişimin temelinde amaçlılık vardır ve amacına tam ulaşmamış iletişim, iletişim olmaktan çıkar. Bir iletişimin net olmasının temelinde ise sıfatları etkin ve yetkin biçimde kullanabilmek yatmaktadır.

İletişimdeki netliği sağlayabilmek için Türkçenin kelime türlerinden biri olan sıfatların gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Sıfatlar “nesnelerin vasıflarının adı olarak, vasıf isimleri olarak tek cepheli bir ifadeye sahiptir. Bir sıfat tek bir vasıf ifade eder; karşıladığı nesne tek bir vasıftan ibarettir; göz önünde tek bir vasfı olan, tek cepheli bir varlık canlanır.” (Ergin, 2009: 245). Ergin’in de belirttiği gibi adları çok yönlülükten tek yönlülüğe indirgeyebilmek için sıfatlara ihtiyaç vardır. Örneğin kalem dendiği zaman her türlü boyutta, renkte, yapıda, biçimde kalem akılda canlanır. Kalem, tek başına bir ad iken çok nitelikli bir nesneyi anlatır. Ancak küçük

kalem, siyah kalem, tahta kalem, ince kalem dendiğinde aklımıza gelen kalem tek yönlüdür. Belirtildiği gibi sıfatlar anlatmaya ve anlamaya bağlı iletişimlerin netliğinde büyük rol oynamaktadır.

Niteleme Sıfatı

Nitelemek, bir nesneyi özelliklerini anlatarak tanıtmak, vasıflandırmaktır. "Niteleme, bir adı, belli özelliklerini göz önüne alarak aynı kümede yer alan öteki adlardan ayırmaya ya da bu ad hakkında ek bilgiler vermeye yarar." (Erkman Akerson ve Ozil, 2015: 77).

Niteleme sıfatlarının bir nesnenin hangi özelliklerini vasıflandırabileceğini Ergin (2009), şöyle aktarmıştır "Nesnelerin ne kadar vasfı varsa o kadar da vasıflandırma sıfatı vardır. Bu sıfatların çeşitleri de renk, biçim, boy, yapı, ağırlık vs. gibi vasıf çeşitleri kadardır." (246-247). Bu bilginin ışığında çok yönlü vasıfları olan adları niteleyen sıfatların sayısının çok olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nicelik ve nitelik yönünden geniş bir yelpazeye sahip bu sıfatların teoride iyi kavranması, pratikte yerinde kullanılması gerekmektedir. Kişinin düşüncelerini ve duygularını doğru ve rahat biçimde aktarabilmesi için net ifadeler ihtiyacı vardır. İfadedeki bu netlik ise adları, yerinde ve kullanım amacına uygun biçimde nitelendirmekle mümkündür.

Yüksek performanslı dil kullanımı için kelime hazinesinin öneminden bahsetmiştik. Türkçenin söz varlığı içinde oldukça geniş bir yeri olan sıfatların da kelime hazinesi açısından önemli bir yeri olduğundan bahsetmek yerinde olacaktır. Bazen doğru bazen dolaylı yoldan birbirlerini tetikleyen bu kavramların aralarındaki ilişkinin kopması veya zayıflaması dili, bireyi ve hayatı bulandırmaya başlatacaktır.

Hazır Bulunuşluk

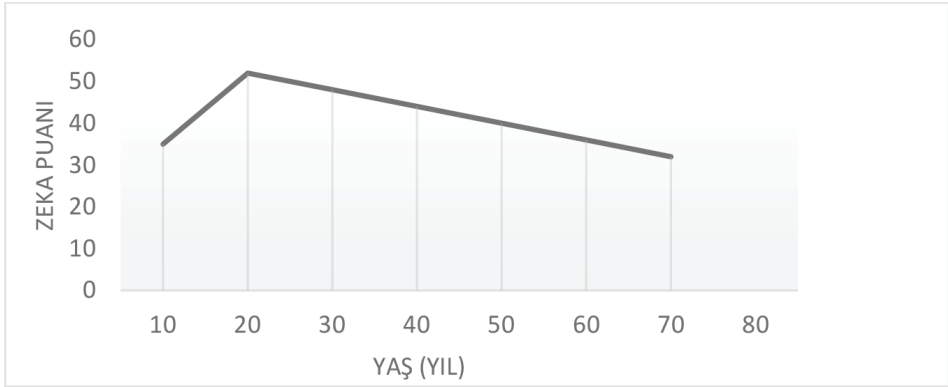
Olgunlaşma ve öğrenme sonucu bireyin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor açıdan belli bir davranışı yapabilecek düzeye gelmesidir (Erden ve Akman, 2008). Bireyin yaşı, gelişimi, bilgi birikimi, olgunluk seviyesi ve motivasyonu gibi hazır bulunuşluğa etki eden unsurlar bireyin, yeni bilgiyi veya davranışı öğrenmesi üzerinde büyük rol oynamaktadır. Bloom, hazır bulunuşluğun eğitim süreci için son derece önemli olduğunu dile getirmektedir. Hazır bulunuşluk üçe ayrılır (Harman ve Çelikler, 2012).

Bilişsel hazır bulunuşluk, bireyin öğreneceği yeni bir bilgi için gerekli ön bilgilere sahip olmasıdır. Duyuşsal hazır bulunuşluk, bireyin yeni

bilgiye karşı tutumu, isteği, ilgisi ve kendisine olan güveninin eğitimin gerçekleşmesi için yeterli düzeyde olmasıdır. Psikomotor (devinişsel) hazır bulunuşluk ise belirli bir hareket için hazır olmaktır. Örneğin, bir bireyin araba kullanmak için gerekli bilişsel hazırlığı vardır ve kişi teoride arabayı çalıştırabilmek için gerekli bilgilere sahiptir ancak araba kullanmak istemiyor. İşte araba kullanmak istememesi duyuşsal yönden hazır bulunmadığını gösterir. Konuya karşı istekli olmayan yani duyuşsal yönden hazır olmayan bir bireyin o konuyu öğrenmesi neredeyse mümkün değildir. Bilişsel yönden hazır, duyuşsal yönden istekli fakat arabanın koltuğuna oturduğu zaman ayağı gaza yetişmiyorsa bu araba kullanma davranışı yine gerçekleştirilemez. Çünkü kişi psikomotor yönden hazır değildir. Teorideki bilgiyi pratikte kullanamayacağı için yine öğretim eksik kalır. Bu bilgiler ışığında hazır bulunuşluk Bloom'un da belirttiği gibi eğitim süreci içerisinde önemli bir yere sahiptir. Öğrenmenin tam olması için öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönden hazır bulunması gerekmektedir.

Zekâ-Yaş İlişkisi

Çocukluk döneminden yaşlılık dönemine kadarki süreçte zekânın gelişimini araştıranlar, zekânın gelişimini 20. yaşa kadar tamamladığını belirtmişlerdir. Yaş ile zekâ arasındaki ilişkinin tablosu (Erden ve Akman, 2008: 239) bk. Tablo I.

Tablo I.

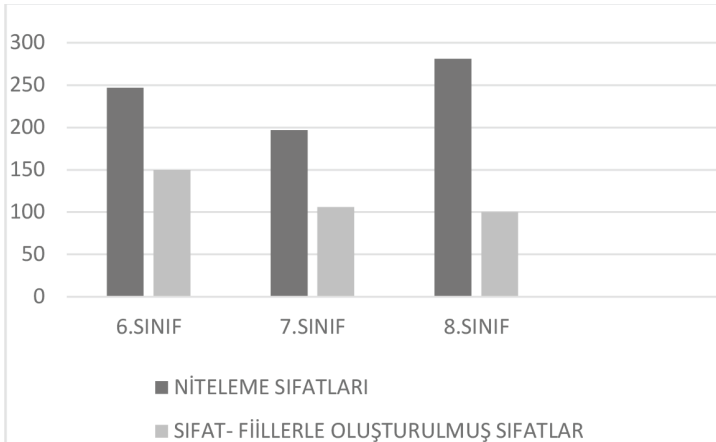
Yukarıdaki tabloyu okuduğumuzda, çalışmamızın kapsamındaki hedef kitlelerden olan 6. sınıf öğrencilerinin, 7. sınıf veya 8. sınıf öğrencilerinden daha ileri düzeyde gelişmiş bir zekâ ağına sahip olması beklenir. Harman (2012)'nin aktardığı gibi hazır bulunuşluğu etkileyen faktörlerin tespiti

çalışması sonucunda “hazır bulunuşluk düzeyinin yaşa göre farklılıklar gösterdiği ...tespit edilmiştir.” Yaşa göre gelişen zekâ ağı ve yaşa göre farklılık gösteren hazır bulunuşluk düzeyleri ile 6-8. sınıf öğrencilerinin öğrenme kapasitelerinin de birbirinden farklı olması ve her yeni gelen yaşla birlikte artması beklenir.

Bulgular

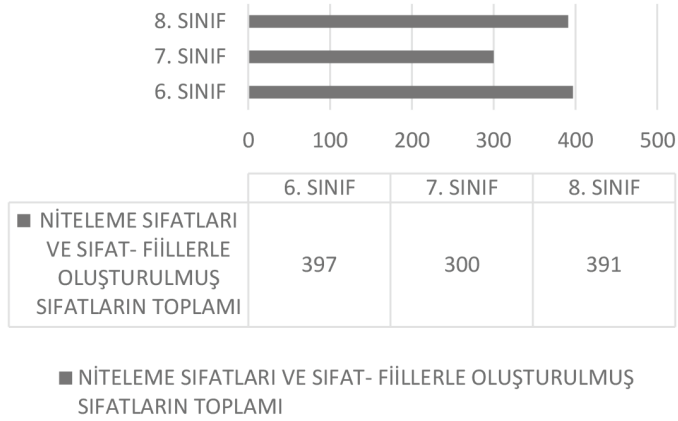
Bu çalışmada yukarıda verilen bilgiler ışığında 12,13 ve 14 yaşlarındaki hedef kitleye sunulan yani 6.,7. ve 8. sınıf düzeyi Türkçe ders kitaplarındaki seçili metinler üzerinde araştırmalar yapılmıştır. Her kademedeki beşer metin olmak üzere toplam on beş metinde niteleme sıfatları bulunmuştur. Bu sıfatların adedi, çeşitliliği ve kullanım sıklığı, gerçek ve mecaz anlamı olup olmayışları belirlenmiştir. Bu çalışmayı Türkçe ders kitaplarında yapmamızın sebebi, ders kitaplarında kullanılan kelimelerin önemli olmasıdır. “Çünkü dil bilgisi çalışmalarını ve kelime öğretimi çalışmalarını, bu kelimeler teşkil etmektedir.” (Yıldız, 2013: 344). Araştırmamızı ortak olan tema “Atatürk” üzerinde yapmış bulunuyoruz. Tek bir tema üzerinde çalışmamızın iki sebebi vardır. Birincisi, ilgi alanlarına göre çeşitlilik gösterebilecek kelimelerden kaçınmak istememizdir. İkincisi ise bu şekilde daha doğru kıyas yapabileceğimize olan inancımızdır.

Araştırmalardan beklenen sonuç, yukarıda belirttiğimiz bilgiler doğrultusunda niteleme sıfatlarının ve mecaz kullanımının hedef kitlenin yaşı ve hazır bulunuşluğuyla doğru orantılı bir artış göstermesiydi. Ancak elde ettiğimiz sonuçlar beklenen doğrultuda artış göstermemektedir. bk. Tablo II- Tablo III.

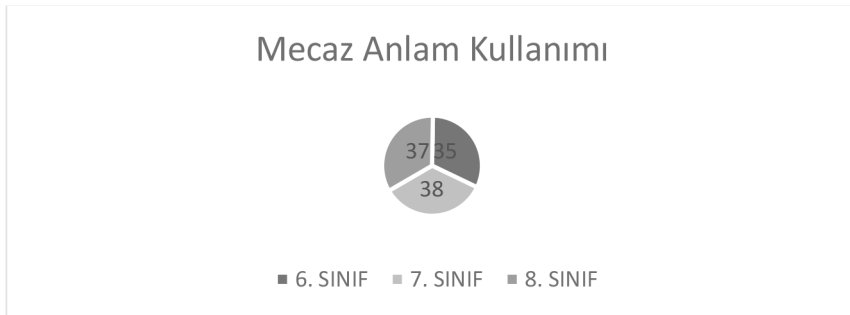

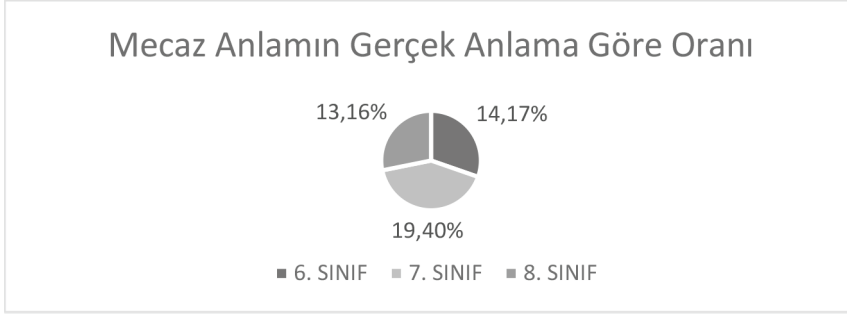
Tablo II.

Tablo III.

Sözcüklerin kendi anlamının dışında başka bir sözcük ya da kavram yerine kullanılmasıyla oluşan anlam, mecaz anlamdır. Mecaz, anlatımı renklendirmek ve kuvvetlendirmek amacıyla kullanılır. Niteleme sıfatlarının anlamı netleştirip, anlatıma güç kattığı gibi mecazın kullanımı da anlatıma güç katmaktadır. Niteleme sıfatlarının ders kitaplarındaki orantısızlığının yanı sıra mecaz kullanımında da beklenin aksi bir denge söz konusudur. 6. sınıf metinlerinde “35”, 7. sınıf metinlerinde “38”, 8. sınıf metinlerinde “37” adet mecaz anlam bulunmuştur. Mecaz anlam kullanımının da hedef kitlenin yaşı doğrultusunda artması beklenirken tüm sınıflardaki mecaz kullanımının neredeyse birbirine eşit olduğu görülmüştür. bk. Tablo IV. Tablo V.

Tablo IV.

Tablo V.

Sıklık

6-8. sınıf ders kitaplarından seçilen metinlerde hangi sıfatların daha yüksek sayıda geçtiği ve sıfatların çeşitliliği saptanmıştır. bk. Tablo VI

	6.SINIF	7.SINIF	8.SINIF	TOPLAM	Tüm Niteleme Sıfatlarına Oranı
Büyük	36	21	17	74	%10,24
Milli	7	20	11	38	% 5,26
Önemli	2	3	15	20	% 2,77
Yeni	8	3	6	17	% 2,35
Yüksek	5	7	5	17	% 2,35
Ekonomik	1	2	13	16	% 2,21
Medeni	5	7	1	13	% 1,80
Eski	10	-	3	13	%1, 80
Medeni	5	7	1	13	% 1,80
Güzel	5	5	2	12	% 1,66
Askeri	6	-	6	12	% 1,66
Tarihi	5	2	4	11	% 1,52
Zengin	2	7	2	11	% 1,52
Genç	2	3	5	10	% 1,38

İyi	1	1	7	9	% 1,24
Siyasi	-	2	7	9	% 1,24
Çağdaş	1	2	6	9	% 1,24
Uzun	5	2	2	9	% 1,24
Coğrafi	-	-	6	6	% 0,83
İnsanca	-	-	5	5	% 0,69
Üstün	5	-	-	5	% 0,69

Tablo VI.

Tüm seçili metinlerde toplam “9.380” kelime vardır. Bu kelimelerin “722”si niteleme sıfatlarından “366”sı sıfat-fiil ekleri yardımıyla oluşmuş yapılardan oluşmaktadır. Toplam kelime kullanım sayısının yaklaşık %12’si niteleme sıfatlarından meydana gelmiştir. Bu %12’lik dilimin yaklaşık %46’sını da yukarıdaki tabloda yer alan sıfatlar oluşturmaktadır.

6. sınıf seçili metinlerinde yaklaşık %53, 7. sınıf seçili metinlerinde yaklaşık %49, 8. sınıf seçili metinlerinde yaklaşık %49 oranında farklı sıfat kullanımı vardır. Toplam niteleme sıfatı sayısının yarısını sıfatların kendi tekrarları oluştururken diğer yarısını ise birbirinden farklı niteleme sıfatları oluşturmaktadır.

Sonuç

Türkçe programının amacına uygun olarak bireylerin dil bilincini ve duyarlılığını edinebilmeleri için öğretim ortamlarına taşınan ders kitaplarındaki metinlerin özenle seçilmesi, özenle resimlenmesi ve yine aynı özenle de işlenmesi gerekmektedir. Türkçe öğretimi, bireyin okuma kültürünü oluşturması ve geliştirmesinde önemli bir yeri olan metinler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda seçilen metinlerin yer aldığı ders kitaplarının niteliği de önem kazanmaktadır. (İşeri, 2007: 61)

Biz de örgün eğitim kurumlarımızda kullanılan en önemli araçlardan biri olan Türkçe ders kitaplarının bu öneminin farkına varılması gerektiğini düşündüğümüz için bu çalışmayı yapmış bulunuyoruz.

6.,7. ve 8. sınıf ders kitaplarındaki seçili metinlerdeki niteleme sıfatlarını 6. sınıfta “397”, 7. sınıfta “300”, 8. sınıfta “391” adet olarak kaydettik. Beklenen sonuç 8. sınıfta en yüksek rakama ulaşılması iken en yüksek rakama 6. sınıfta rastlanmıştır. 7. sınıfta ise en düşük rakam kaydedilmiştir. Bu çalışmayı hazırlarken yardım aldığımız kaynaklardan alınan bilgiler doğrultusunda elde ettiğimiz verilerin olması gereken düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Rakamsal değerler hedef kitlenin yaşıyla doğru orantılı bir artış göstermemiştir.

Elde edilen sonuçlar İşeri (2007)’nin “Dil öğretimine kaynaklık ve kılavuzluk etmesi amacıyla hazırlanan ders kitapları her dönem eleştirilerin odak noktasını oluşturmuştur.” (61). ifadesindeki Türkçe ders kitaplarının neden eleştirilerin odak noktası olduğuna, bir nebze de olsa açıklık getirmektedir.

Bu çalışma niteleme sıfatlarının önemine dikkat çekebilmek için hazırlanmıştır. Yukarıda belirttiğimiz bilgiler doğrultusunda niteleme sıfatlarının öneminin farkına varılması ve “dil öğretiminde kullanılan araç gereçlerden en yaygın, en sık ve en kolay ulaşılabilir.” (İşeri, 2007: 61). olan ders kitaplarında tutarlı oranlarda niteleme sıfatı bulunmasına özen gösterilmesi gerekmektedir. Bu çalışma biraz da olsa farkındalık yaratmak amacıyla hazırlanmıştır. Öğrencinin yaş ve bilgi düzeyine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış, nitelikli metinlerden oluşan ve Türkçe öğretim programındaki kazanımlar doğrultusunda hazırlanan kitaplar sayesinde öğrenciler, dil bilinci ve yeterliliğinin yanı sıra anlama ve anlatma kapasitelerini geliştirirler. (Güven, Halat, Bal, 2014: 208) Güven’in de ifade ettiği gibi belirttiğimiz noksanların düzeltilmesi halinde ders kitaplarının, öğrencilerin anlama ve anlatma kapasitelerini en yüksek düzeye taşıyacağı açıktır.

“Kelime dağarcığı kavramı günümüz bilgi çağında giderek önemini artırmaktadır.” diyen Ertem (2014: 677)’in de dikkat çektiği gibi nitelikli ve işlevsel olarak esnemeye uygun kelime hazinesinin öneminin farkına varılması gerekmektedir. Öğrencilerin kelime hazinesine büyük katkı sağlaması hedeflenen ders kitaplarının da bu hedefler doğrultusunda ve yukarıda belirttiğimiz eksiklikleri göz önüne alarak yeniden yazılması gerekmektedir.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çeçen, M. A. (2007). *Kelime Hazinesinin Geliştirilmesinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar*, Journal of Turkish Linguistics 1, p. 116-137, Ankara.
- Çotuksöken, Y. (2014). *Uygulamalı Türk Dili*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Erden, M., Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, Arkadaş Yayınevi.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Erkman-Akerson, F., Ozil, Ş. (2015). *Türkçede Niteleme Sıfat İşlevli Yan Tümceler*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ertem, İ. S., Akyüz Aru, S. (2014). *Türkçe Ders Kitaplarında Kelime Hazinesini Geliştirmeye Yönelik Planlamanın İncelenmesi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/3 Winter 2014, p. 675-694.
- Göçer, A. (2009). *Türkçe Eğitiminde Öğrencilerin Söz Varlığını Geliştirme Etkinlikleri ve Sözlük Kullanımı*, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/4, p. 1026.
- Güven, A. Z., Halat, S., Bal, M. (2014). *Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütleri Açısından İncelenmesi*, International Journal of Language Academy, Volume 2/3, p. 208-231.
- Harman, G., Çelikler, D. (2012). *Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzerine Bir Derleme Çalışması*, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching Ağustos 2012 Cilt 1 Sayı 3, s. 147-156.
- Huber, E. (2008), *Dilbilimine Giriş*, İstanbul, Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

- İnanç, B. Y., Bilgin, M., Atıcı, M. K. (2013). *Gelişim Psikolojisi*, Ankara, Pegem Yayınları.
- İşcan, A. (2011). *Anlam Bilgisi Konularının Öğretimi*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/2 Spring 2011, p. 503-522.
- İşeri, K. (2007). *Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitabının İlköğretim Türkçe Programının Amaçlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi*, Dil Dergisi, Sayı: 136, Ankara.
- Kaplan, F. (2015). *İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı*, Ankara, Öğün Yayınları.
- Karpuz, H. Ö., (2013). *Anadili Eğitimi, Anadiliyle Eğitim ve Resmi Dil ile İlgili Tartışmalar ve Dilbilimsel Yaklaşım Sorunları*, <https://www.academia.edu/13273993>.
- MEB (2015). *Türkçe Dersi 1-8. Sınıflar Öğretim Programı*, Ankara.
- Özbay, M., Melanlıoğlu, D. (2008). *Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: V, Sayı: I, s. 30-45, Van.
- Sarbay, A. (2015). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, İstanbul, Meram Yayıncılık.
- Ün, F. K. (2015). *İlköğretim Türkçe 7 Ders Kitabı*, Ankara, Evren Yayıncılık.
- Üstünova, K. (2014). *Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, Bursa, Sentez Yayıncılık.
- Yıldız, C. (2013). *Türkçe Öğretimi*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları.
- Yılmaz, E. (2004). *Türkiye Türkçesinde Niteleme Sıfatları*, İstanbul, Değişim Yayınları.